

Kállai Katalin

„Fészket-rakni örvény fölé"

Mohai V. Lajos: Utószó a magyar költészethez

„...lovak, lovak, habos lovak"

Pimasz cím. Mentegethetjük, akkor is pimasz. Mi más lehetne a magyar költészetet magába sűrítő költő, mint pimasz. Az a dolga. Hisz írhatunk utószót akár a teljes világirodalomhoz, legföljebb visszanevet… Ezt a rendíthetetlen mosolyt, tántoríthatatlan derűt érezni Mohai versein – a tragikus melankólia, lágyan simogató ború közepette. „Homokszínű madártoll" költészet ez, amely „özönvíz idején kitalál a kertből". A rég elhagyott, haldokló paradicsomból, ahol az ég „oltott mész", s az emlékezet sűrűjén csupáncsak „átoson a múlt". S ha maradt is valódi kertünk, azt megrágta, kiköpte az idő... A költő mi mást tehet, képzeletünk kertjébe vezet. Megsemmisülő vágyaink kertjébe, ahol újra és újra beleharapunk a „tiltott fa gyümölcsébe", s játszi örömünkben csak későn vesszük észre, hogy az újkori földindulással onnan is kiűzetünk.

Vágyaink kertje halott.

A megbántott kert pusztulása pedig – annyi mással együtt – maga alá temeti a költészetet is. Többé majd nem lehet ugyanúgy verset írni – sugallja Mohai. Nem engedi a kor, amely letöredezi szabadnak született képzeletünk szárnyait, amely csupán a derűs melankóliát hagyja meg nekünk, a szétfoszló idő görcsös fájdalmait szelídebbre festő spleent. A kor, amelyben a „gyümölcs alvadt vérfolt" s az „őszt a halál tépi"…

Ahol szép lassan megtanultunk saját létezésünkhöz utószót írni.

„A legtökéletesebb vers az üresen hagyott papírlap" – idézi W. S.-t a *Weöres Sándor hangszere* című – a kötet gerincét adó – ciklus elején. Hódolat ez, ugyanakkor feleselés. A költő kamaszkori énjének finomra hangolt feleselése a mesterrel. Miért éppen Weöres Sándor, az „orpheuszi" költő? A szikrázó csillag, akit még a – „homéroszi nagy eltévelyedés óta hamis útra futott" – költészetet globálisan elítélő Mallarmé is igaz költőnek tartott volna. Akár az istenített Orpheuszt, az egyetlen igaz költőt, kinek verseitől megállnak a folyók s a tigrisek megszelídülnek. Lehet, ezért e Weöres Sándor-i versekben tobzódó utószó, s – bár az ilyesmitől óva int

minket – ezért épp Weöres lírájának örvénye fölé épít költészetének fészket. Az 1934-ben kiadott első kötetre reflektáló *Hideg van* című verstől kezdve („Az utcai lámpa fénye/hurok a tuják tövére...") a W. S. szövegekkel így-úgy ölelkező, új évezredi archaizmussal megalkotott lírai szövegeken át a *Madarak a hóban* szellemidéző tragikumáig.

„odébb a borostás ég alatt
krétafehér a takaró,
egy mozdulatlan gerlepár
tollát belepte mind a hó"

Mohai V. Lajos nem gondolkodik, zsigeri költő. Pengeéles aggyal alkot világot, majd hagyja a szavakat szabadon hömpölyögni. Nem áll az útjukba... Szövegei – dallamai – azt a Weörest idézik, aki a világot szemlélve dúdolgat magában. Aki megátalkodottan vallja, hogy anyanyelvünk szövegeit tartalomtól függetlenül is olvashatjuk, átélve a vers testtelen táncát, belső – valódi – szépségét. S mire korunk költője a huszonegyedik századira hangolt népdalokon át eljut az Arany János költészetéhez utólagos „megjegyzéseket" fűző, stílusimitáló pastiche-okig, azt vesszük észre, hogy magunkban dúdolunk. Strófákat, rímeket. Fejünkben dobol a ritmus. Múltba vesző magyar népdalok mai versekbe szivárgó ritmusa („Farkasfoga az időnek/feslett rojtja fejkendőnek"), gyerekmondókák kopár fájdalommal teli dallama („Fázik a törzsük, tar koronájuk. / Negyvennégy varjú szolgálólányuk."), a virágének-töredékre írt kongó halálvágy („Ki kísér szemével, ha tőled el kell válnom,/S fekszem majd fehéren a halottas ágyon?").

Az Arany János ihlette pastiche-ok jóleső borzongása vezet át az utolsó ciklushoz. Az Arany Vojtina levelein csiszolódott, játékosabb hang. Szűrt Arany, mondhatni, amely a költőnagyság bölcselmekkel terhes humorát szűri át, látja el versjegyzetekkel.

„Döngicsélnek, dünnyögnek,
a magyarral küszködnek,
csapszékekben kódorogva
hágnának a Parnasszusra."

A korban hozzá illő Aranyt keresi, az önmagán felülemelkedőt, aki érett a számadáshoz, de ifjonti hévvel gúnyolódik önmagán s a világ folyásán. Az utolsó fotográfia „botos és kalapos", riadt szemű költőjét. A költőt, aki verseiben mímelt szerepjátékokat űz, miközben Orpheusként néz szembe a pokollal... Ferde ellenpontként *A ferde tájkép* megriadó őzfejecskéi zárják a kötetet, morgolódó tél, csontig kihűlt házak, hóharmat.

Antropomorf, disztópikus táj – benne a félálom s az ébrenlét komoly/komolykodó félelmei. Valódi, de mégsem valódi. Szép, de hideg... Ám van itt kópéság is, érzékiség írásjelekbe rejtve. A világvége eszén túljáró falubolondjától a november szürke árnyalatait taglaló kötetzáró versig.

Kinn és benn... Kinn és benn... Kinn a „Föld vénséges dereka", benn „nem jön az álom, nem jön az álom"... Kinn „köd, bozót-hajfonat... lovak, lovak, habos lovak", benn „kődunyha, lassú éjszaka"... A tőlünk elidegenedett természet még elérhető, maradék szépségeit érzéki melankóliával begyűjtő költő az utolsó pillanatot rögzíti. Amikor létünk minden valaha volt és elképzelt gyönyörűsége egyetlen pillanatnyi elomló – lágy – tragikumba sűrűsödik össze. Mi ez, ha nem utószó.

Mohai V. Lajos: Utószó a magyar költészethez
Prae Kiadó, 2021.